



# महाराष्ट्र राज्य तंत्र शिक्षण मंडळ

(स्वायत्त) (ISO: १००१:२०१५) (ISO/IES: २७००१:२०१३)

शासकीय तंत्रनिकेतन इमारत, चौथा मजला, ४९, खेरवाडी, बांद्रा (पूर्व), मुंबई - ४०० ०५१.

दूरध्वनी क्र.: ०२२-६२५४२१००/१०३/१६४

ई-मेल:- director@msbte.com

वेब: www.msbte.org.in

जा.क्र.मरात्शिमं/का-५४/अ.वि.वि/२०२४/

५७२५

दिनांक:

- ५ SEP २०२४

## महत्वाचे परिपत्रक

प्रति,

प्राचार्य,

मंडळाशी संलग्नित अभियांत्रिकी, औषधनिर्माणशास्त्र, वास्तुकला आणि

अल्पमुदतीच्या अभ्यासक्रम राबविणा-या सर्व संस्था.

**विषय :-** रिट याचिका क्र. ५२५७/२०१७- सुरेखा लक्ष्मण सोनावणे विरुद्ध स्टेट ऑफ महाराष्ट्र आणि  
इतर या न्यायालयीन प्रकरणाच्या अनुषंगाने उच्च व तंत्र शिक्षण विभागातर्फे दि.

१०.०७.२०२४ रोजी निर्गमित केलेल्या शासन परिपत्रकाप्रमाणे कार्यवाही करणेबाबत...

**संदर्भ:-** १) शासन परिपत्रक क्र. न्यायप्र-२०२४/(प्र.क्र. ६६/२४)/तांशि-५, दि. १०/०७/२०२४.

२) रिट याचिका क्र/ ५२५७/२०१७ मध्ये देण्यात आलेले दि. १२/०८/२०२४ रोजीचे आदेश.

३) तंत्रशिक्षण संचालनालय, मुंबई यांचे पत्र क्र. १०/एनजीपी/न्या.प्र./परिपत्रक/२०२४/३५८,  
दि. ०७/०८/२०२४

उपरोक्त विषयानुसार तंत्रशिक्षण संचालनालय, मुंबई यांच्या प्राप्त निर्देशानुसारा मंडळाशी संलग्नित सर्व संस्थांना संदर्भ क्र. १ च्या शासन परिपत्रकात नमूद खालील निर्देशांचे काटेकोरपणे पालन करण्याचे कळविले आहे. सदर परिपत्रक आपल्या कार्यालयाच्या संकेतस्थळावर व नोटीस बोर्डावर कायमस्वरूपी निर्दर्शनास येईल तसेच संदर्भ क्र. २ अन्वये दिलेल्या मा. न्यायालयाच्या आदेशाचा अवमान होणार नाही, याची दक्षता संस्थेने घ्यावी. परिपत्रकातील नमूद मुद्यांचे पालन करीत नसलेल्या संस्थांवर मंडळामार्फत कारवाई करण्यात येईल.

संस्थांनी शासन परिपत्रकामध्ये नमूद सुचनाची खालीलप्रमाणे कार्यवाही करावी.

१. संस्थेत शिकत असलेल्या विद्यार्थ्यांचा शासनाच्या योजने अंतर्गत अथवा इतर उपक्रमांतर्गत विमा काढण्यात यावे या संदर्भात शासनाने उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग, शासन निर्णय दि २५.०८.२०११ व दि. १६.१०. २०२३ अन्वये दिलेल्या निर्देशानुसार कार्यवाही करावी.

२. संस्थेत संबंधित प्राधिकरणांच्या मानकानुसार first aid cum sick room (अंदाजे २० चौ.मी.) क्षेत्रफल आवश्यक आहे. तसेच सदर रूम मध्ये तातडीने प्रथमोपचाराकरीता आजारी विद्यार्थ्यांना तातडीची वैद्यकीय व्यवस्था करण्यासाठी लागणा-या सोयीसुविधा उपलब्ध करण्यात यावी.

३. संस्थेतील सर्व विभागांमध्ये तात्काळ प्रथमोपचारासाठी प्रथमोपचार किट उपलब्ध करण्यात यावे.

४. विद्यार्थी तसेच संस्थेतील कर्मचाऱ्यांकरीता दरवर्षी कमीत कमी एक वैद्यकीय प्रथमोपचार प्रशिक्षण व वैद्यकीय तपासणी शिबीर आयोजित करण्यात यावे.

५. सदर प्रशिक्षणामध्ये कृत्रिम श्वासोच्छ्वास (Artificial Respiration) तसेच इतर तातडीचे प्रथमोपचार देणेबाबत त्यांना प्रशिक्षित करण्यात यावे.

६. संस्थेच्या जवळपास उपलब्ध असलेल्या शासकीय रुग्णालय, शासकीय आरोग्य केंद्र, खाजगी दवाखाने यांचे संपर्क क्रमांक ठळक अक्षरात दर्शनी भागात दर्शविण्यात यावेत व त्यांचेशी समन्वये ठेवण्यात यावा तसेच शासकीय (१०८) व सार्वजनिक रुग्णवाहिकांचे संपर्क क्रमांक सुधा दर्शविण्यात यावेत.

७. आपत्कालीन परिस्थिती उद्भवल्यास सदर परिस्थिती हाताळण्यासाठी संस्थास्तरावर एक ते दोन समन्वयक नेमण्यात यावेत त्यांना प्रथमोपचाराचे प्रशिक्षण देण्यात यावे.
८. आपत्कालीन परिस्थितीत सदर समन्वयकाने रुग्णास तात्काळ उपचार मिळण्याच्या दृष्टीने रुग्णालयांशी संपर्क साधावा व आजारी विद्यार्थ्यांस रुग्णालयात भरती करण्यास मदत करावी.
९. संस्थेने संस्थेच्या नजीकच्या दवाखान्याशी तसेच जवळपास रहाणाऱ्या असणाऱ्या डॉक्टरांची On-Call सेवा - उपलब्ध करून देण्याबाबत सामंजस्य करार करावेत व विद्यार्थ्यांना डॉक्टर On-Call सुविधा उपलब्ध करून घ्यावी.
१०. आपत्कालीन परिस्थितीकरीता विद्यार्थ्यांना रुग्णालयात नेण्याची गरज भासल्यास संस्थेत वाहनाची उपलब्धतता असावी.
११. विद्यार्थ्यांकरीता संस्थास्तरावर तणावमुक्तीसाठी कार्यशाळा आणि इतर उपक्रमाचे आयोजन करण्यात यावे. विद्यार्थ्यांचे मानसिक आरोग्य चांगले ठेवण्यासाठी समुपदेशक (Counsellor) ची व्यवस्था करण्यात यावी.

वरील सर्व कार्यवाही करून संस्थाप्रमुख/प्राचार्य यांनी संबंधित विभागीय कार्यालयाकडे सर्व सुचनांचे तंतोतत पालन केल्याबाबतचा अहवाल एका महिन्यात सादर करावा.

सदर परिपत्रकाचे संस्थेमाझेत काटेकोरपणे पालन होते किंवा कसे? याबाबत तपासणी दरवर्षी मंडळाच्या बाब्य: संस्था अवेक्षण समितीमाझेत करण्यात येईल, याची संस्थेचे प्राचार्य/ संस्थाप्रमुख यांनी नोंद घ्यावी.

( डॉ. प्रमोद नाईक )

संचालक,

महाराष्ट्र राज्य तंत्र शिक्षण मंडळ, मुंबई.

प्रत माहितीकरिता:-

उपसचिव, मंडळाचे विभागीय कार्यालय, मुंबई, पुणे, नागपूर व छ. संभाजीनगर

उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाच्या अखत्यारीत असलेल्या अनुदानित शैक्षणिक संस्था (अकृषि विद्यापीठ, अनुदानित महाविद्यालये, अनुदानित अभिमत व समूह विद्यापीठ व त्यांची घटक महाविद्यालये, अनुदानित तंत्र शिक्षण महाविद्यालये/ संस्था, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर तंत्रशिक्षण विद्यापीठे-लोणेरे, सी.ओ.ई.पी. तंत्रज्ञान विद्यापीठ, अनुदानित कला संस्था, आय.सी.टी. विद्यापीठ, डॉ.होमी भाभा राज्य विद्यापीठ, एल.आय.टी. अभिनव तंत्रज्ञान विद्यापीठ) व विनाअनुदानित/कायम विनाअनुदानित संस्थांमधील सर्व पदवी, पदविका, पदव्युत्तर पदवी व तत्सम अभ्यासक्रमाच्या संस्थांमध्ये विद्यार्थ्यांना वैद्यकीय सोयीसुविधा पुरविणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन  
उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग,  
शासन परिपत्रक क्र.न्यायाप्र-२०२४/प्र.क्र.६६/२४) /तांशि-५  
मंत्रालय विस्तार भवन, भादाम कामा मार्ग ,  
हुतात्मा राजगुरु चौक, मुंबई .४०००३२  
दिनांक:- १० जुलै.२०२४ ,

**संदर्भ :-** संचालक, तंत्र शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांचे पत्र क्रमांक १०/ एनजीपी/ न्या.प्र./आ.सु/२०२४/२९३, दिनांक ०५.०७.२०२४.

**प्रस्तावना :-**

राज्यातील उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाच्या अखत्यारीत असलेल्या सर्व शैक्षणिक संस्थांमध्ये पदवी, पदविका, पदव्युत्तर पदवी व तत्सम अभ्यासक्रमाच्या शिक्षणाकरीता विद्यार्थी दररोज किमान सहा ते सात तास उपरिथित असतात. काही विद्यार्थ्यांना या कालावधीत तातडीच्या वैद्यकीय उपचारांची गरज भासू शकते. यावेळी संरथेने उचित व तातडीने कार्यवाही केल्यास विद्यार्थ्यांला तात्काळ वैद्यकीय मदत मिळून अप्रिय घटना टाळता येवू शकते. विद्यार्थ्यांना तात्काळ वैद्यकीय मदत पुरविण्यासाठी संस्थेतील प्राचार्य, शिक्षक, कर्मचारी व विद्यार्थी सहका-यांनी त्याबाबतीत नेहमी सजग असणे आवश्यक आहे. उपरोक्त बाबींचा विचार करता उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाच्या अखत्यारीत असलेल्या सर्व पदवी, पदविका, पदव्युत्तर पदवी व तत्सम अभ्यासक्रमाच्या सर्व संस्थांनी विद्यार्थ्यांना तातडीच्या काळात वैद्यकीय सुविधा देण्याबाबत कार्यवाही करण्याच्या सुचना निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधिन होती.

**शासन परिपत्रक :-**

उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाच्या अखत्यारीत असलेल्या अनुदानित शैक्षणिक संस्था (अकृषि विद्यापीठ, अनुदानित महाविद्यालये, अनुदानित अभिमत विद्यापीठ, अनुदानित समूह विद्यापीठ व त्यांची घटक महाविद्यालये, अनुदानित तंत्र शिक्षण महाविद्यालये/ संस्था डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर तंत्रशिक्षण विद्यापीठे-लोणेरे, सी.ओ.ई.पी. तंत्रज्ञान विद्यापीठ, अनुदानित कला संस्था, आय.सी.टी. विद्यापीठ, डॉ.होमी भाभा राज्य विद्यापीठ, एल.आय.टी. अभिनव तंत्रज्ञान विद्यापीठ) व विनाअनुदानित/कायम विनाअनुदानित संस्थांमधील सर्व पदवी, पदविका, पदव्युत्तर पदवी व तत्सम अभ्यासक्रमाच्या विद्यार्थ्यांना तातडीच्या काळात वैद्यकीय सोयीसुविधा देण्यासाठी संस्थांना खालीलप्रमाणे कार्यवाही करण्याच्या सुचना देण्यात येत आहेत.

१. संस्थेत शिकत असलेल्या विद्यार्थ्यांचा शासनाच्या योजने अंतर्गत अथवा इतर उपक्रमांतर्गत विमा काढण्यात यावे. या संदर्भात शासनाने उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग, शासन निर्णय दि. २५.०८.२०११ व दि. १६.१०.२०२३ अन्वये दिलेल्या निर्देशानुसार कार्यवाही करावी.
  २. संस्थेत संबंधित प्राधिकरणांच्या मानकानुसार first aid cum sick room (अंदाजे २० चौ.मी.) क्षेत्रफळ आवश्यक आहे. तसेच सदर रुम मध्ये तातडीने प्रथमोपचाराकरीता आजारी विद्यार्थ्यांना तातडीची वैद्यकीय व्यवस्था करण्यासाठी लागणाऱ्या सोयीसुविधा उपलब्ध करण्यात यावी.
  ३. संस्थेतील सर्व विभागांमध्ये तात्काळ प्रथमोपचारासाठी प्रथमोपचार किट उपलब्ध करण्यात यावे.
  ४. विद्यार्थी तसेच संस्थेतील कर्मचाऱ्यांकरीता दरवर्षी कमीत कमी एक वैद्यकीय प्रथमोपचार प्रशिक्षण व वैद्यकीय तपासणी शिबीर आयोजित करण्यात यावे.
  ५. सदर प्रशिक्षणामध्ये कृत्रिम श्वासोश्वास (Artificial Respiration) तसेच इतर तातडीचे प्रथमोपचार देणेबाबत त्यांना प्रशिक्षित करण्यात यावे.
  ६. संस्थेच्या जवळपास उपलब्ध असलेल्या शासकीय रुग्णालय, शासकीय आरोग्य केंद्र, खाजगी दवाखाने यांचे संपर्क क्रमांक ठळक अक्षरात दर्शनीभागात दर्शविण्यात यावेत व त्यांचेशी समन्वये ठेवण्यात यावा. तसेच शासकीय (१०८) व सार्वजनिक रुग्णवाहिकांचे संपर्क क्रमांक सुध्दा दर्शविण्यात यावेत.
  ७. आपत्कालीन परिस्थिती उद्भवल्यास सदर परिस्थिती हाताळण्यासाठी संस्थास्तरावर एक ते दोन समन्वयक नेमण्यात यावेत. त्यांना प्रथमोपचाराचे प्रशिक्षण देण्यात यावे.
  ८. आपत्कालीन परिस्थितीत सदर समन्वयकांने रुग्णास तात्काळ उपचार मिळण्याच्या घटीने रुग्णालयांशी संपर्क साधावा व आजारी विद्यार्थ्यांस रुग्णालयात भरती करण्यास मदत करावी.
  ९. संस्थेने संस्थेच्या नजीकच्या दवाखान्याशी तसेच जवळपास रहाणाऱ्या/ असणाऱ्या डॉक्टरांची On-call सेवा उपलब्ध करून देण्याबाबत सामंजस्य करार करावेत व विद्यार्थ्यांना डॉक्टर On-call सुविधा उपलब्ध करून द्यावी.
  १०. आपत्कालीन परिस्थितीकरीता विद्यार्थ्यांना रुग्णालयात नेण्याची गरज भासल्यास संस्थेत वाहनाची उपलब्धतता असावी.
  ११. विद्यार्थ्यांकरीता संस्थास्तरावर तणावमुक्तीसाठी कार्यशाळा आणि इतर उपक्रमाचे आयोजन करण्यात यावे. विद्यार्थ्यांचे मानसिक आरोग्य चांगले ठेवण्यासाठी समुपदेशक (Counsellor) ची व्यवस्था करण्यात यावी.
- वरील सर्व कार्यवाही करून संस्थाप्रमुख/प्राचार्य यांनी संबंधित सहसंचालक यांच्याकडे एका महिन्यात मुद्देनिहाय पुर्तता अहवाल सादर करावा.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या [www.maharashtra.gov.in](http://www.maharashtra.gov.in) या संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्यात आले असून त्याचा संकेतांक २०२४०७१०९२५७४३६१०८ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

AJAY VITTHAL  
KHARDE

Digitally signed by AJAY VITTHAL KHARDE  
Date: 25/07/2024 10:13:10 IST  
Reference No: 501021cm-AJAYVITTHALKHARDE  
Signature No: GMF271774E5C1D9C4D8A879A46DC77AAB317F010A83A5E1B4  
SHA256: 24c2407113102510532f0

(अजय वि. खर्डे)  
कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा.संत्री (उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२. प्रधान सचिव, उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

३. कुलगुरु, सर्व अकृषि विद्यापीठे,
४. कुलगुरु, सर्व अभिमत विद्यापीठे,
५. कुलगुरु, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर तंत्र शिक्षण विद्यापीठ-लोणेरे,
६. कुलगुरु, सी.ओ.ई.पी. तंत्रज्ञान विद्यापीठ, पुणे,
७. कुलगुरु, आय.सी.टी. विद्यापीठ,
८. कुलगुरु, डॉ. होमी भाभा राज्य विद्यापीठ, मुंबई.
९. कुलगुरु, एल.आय.टी. अभिनव विद्यापीठ, नागपूर.
१०. संचालक, तंत्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई,
११. संचालक, उच्च शिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
१२. कला संचालक, कला संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई,
१३. संचालक, महाराष्ट्र राज्य तंत्रशिक्षण मंडळ, मुंबई
१४. सर्व विभागीय सहसंचालक, उच्च शिक्षण,
१५. सर्व विभागीय सहसंचालक, तंत्र शिक्षण,
१६. कुलसचिव, सर्व अकृषि, विद्यापीठे,
१७. कुलसचिव, सर्व अभिमत विद्यापीठे,
१८. कुलसचिव, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर तंत्र शिक्षण विद्यापीठ- लोणेरे.
१९. कुलसचिव, सी. ओ.ई. पी. तंत्रज्ञान विद्यापीठ, पुणे.
२०. कुलसचिव, आय. सी. टी. विद्यापीठ.
२१. कुलसचिव, डॉ. होमी भाभा राज्य विद्यापीठ, मुंबई.
२२. कुलसचिव, एल. आय. टी. अभिनव विद्यापीठ, नागपूर.
२३. निवड नस्ती/तांशि-५.